

ॐ श्री साईराम, प्रश्नोत्तरांच्या सत्रामध्ये तुमचे स्वागत असो. तुम्ही पाठवलेल्या प्रश्नांसाठी मी तुमचा खूप आभारी आहे. तसेच तुमचे ते दर्जेदार प्रश्न आणि त्यांची उत्तरे जाणून घेण्याची तुमची जिज्ञासा याचे आम्हाला कौतुक वाटते. पुन्हा एकदा मी तुमचा आभारी आहे आणि हे असेच चालू ठेवा.

प्रश्न क्रमांक ६९

ठीक आहे. माझ्यासमोर एक असा प्रश्न आला. सद्गुरू (किंवा जगद्गुरू) कसा ओळखावा? सद्गुरूचे गुण कोणते?

आपण यावर थोडा विचार करूया. शिक्षक, अध्यापक, संत, द्रष्टे, मार्गदर्शक - अशा कितीतरी लोकांच्या सान्निध्यात (संपर्कात) आपण येतो - ते आपल्याला ज्ञान देतात, आपण त्यांच्याकडून बरेच काही शिकतो. आपण इथे त्यांना कमी-जास्त लेखण्यासाठी नाही. बिल्कुल नाही.

शिक्षक, साहाय्यक, अध्यापक, या ज्या सर्व श्रेणी आहेत, ते सर्व आपणास एका मार्गावर नेतात. त्यांना आपणास एका दिशेकडे वळवायचे असते. वाईटाच्या विरुद्ध चांगले अनुसरायचे असते. त्यांना आपण वाईट न करता चांगल्या गोष्टी कराव्यात असे वाटते. दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर ते सर्व आपणास अनुसरण्यासाठी चांगला मार्ग दाखवतात, एक कार्यपद्धती देतात.

साध्या शब्दात मी असे सांगेन की, सकारात्मक आणि नकारात्मक, अशा दोन दृष्टी असतात. सर्व थोर, अनुभवी लोक सकारात्मक दृष्टीकोनासाठी प्रोत्साहित करतात आणि त्यांना कधीही असे वाटत नाही की आपण नकारात्मक भावना, विचार अथवा कृती करावी.

अशा प्रकारच्या लोकांच्या आपण संपर्कात येतो. ते असे करतात कारण त्यांना वाटते की आपण समाजात आदरणीय जगावे. त्यांना आपण संपूर्ण समाजव्यवस्थेनुसार वागावे असे वाटते. खरे तर आपण छायसारखे जीवन जगावे अशी त्यांची अपेक्षा असते.

आणि जरी प्रत्येकात सकारात्मक तसेच नकारात्मक वृत्ती असल्या तरी आपण सकारात्मकतेला उचलून धरतो. याचा अर्थ असा नाही होत की, नकारात्मकता बाहेर फेकून दिली जाते. नाही. ही नकारात्मक प्रवृत्ती बेशुद्धावस्थेत राहते. ती कधीही डोकं वर काढू शकते, तथापि आपण तिला दाबून ठेवलेले असते, दडवलेले असते. आपण आपल्या फायद्यासाठी फक्त सकारात्मकतेस वृद्धींगत केले असते. अशा प्रकारची जीवनशैली, अशी शिकवण, अशी वागणूक वर्षानुवर्षे आपल्या अंगवळणी पडली आहेत.

तथापि, इथे एक सद्गुरू आहेत. मी कदाचित चुकत असेन पण माझा अंदाज असा आहे, की सद्गुरू हे ऋषी असतात. होय, तुम्ही विचाराल का आणि कसे? कारण सद्गुरू अथवा एक ऋषी हे या सकारात्मकता आणि नकारात्मकतेच्या पलीकडे असतात. दुसऱ्या शब्दात सांगायचे तर दोन्ही त्यांच्यामध्ये एकरूप झालेल्या असतात. इथे विलगीकरण नाही अथवा दुसरे वृद्धींगत करणेही नव्हे. दोन्हीची सरमिसळ असूनही तो या सगळ्याच्या पलीकडे आहे. म्हणूनच तो दोन्ही शोषून घेऊ शकला ही काही सामान्य गोष्ट नव्हे. त्यासाठी अंतर्दृष्टी, जागरूकता, ज्ञान तसेच चिंतनशीलता असावी लागते. ते काहीही बदलू शकतात. सद्गुरू वीषाचे अमृतात रूपांतर करू शकतात. त्यांना ते सहजी शक्य असते. कारण ते दोन्ही पार करून गेलेत. ते कशालाही प्राधान्य देत नाहीत अथवा पसंती देत नाहीत. म्हणूनच सद्गुरू हे एक ऋषी आहेत. कारण त्यांच्यामध्ये दोन्ही येऊन मिळतात. एकरूप होतात.

कित्येक थोर लोक होऊन गेलेत. आपण प्रत्येक युगात पाहत आलो आहोत. येशू ख्रिस्ताने चांगल्या-वाईट सर्व प्रकारच्या लोकांचे प्रश्न सोडवले. अज्ञानी, मेंढपाळ तसेच विद्वानही त्याला भेटले. त्याला भेटलेल्या लोकांत सद्गुणी तसेच दुर्गुणीही होते. आपल्याला माहीतच आहे की इथे प्रशांती निलयमध्ये बाबांकडे येणाऱ्यांमध्ये चांगले-वाईट सर्व असतात. पण त्यांनी कधी त्याला आक्षेप घेतला नाही. त्यांना कधी असे म्हटले नाही की चांगल्या लोकांनी इथे बसा, वाईट लोकांनी तिथे बसा. त्यांनी कधी असे वर्गीकरण केले नाही. इथे अधिक व्यापक, ते चांगल्या वाईट या द्वैताचे पलीकडे गेले. त्याचा त्यांना कधी प्रश्नच पडला नाही. याचा अर्थ असा की त्यांच्याकडे पवित्र दृष्टी, संपूर्णता, परिपूर्णता आहे, त्यात प्राधान्य अथवा पसंती नाही आणि ते खरोखरीच आश्चर्यकारक आहे.

तीच गोष्ट श्री रामकृष्ण परमहंसांची, शिर्डी साईबाबांची. हे सर्व महात्मे, सद्गुरू, यांनी एकतेचा अंगिकार केला, ते द्वैताच्या पलीकडे आहेत. त्यांनी चांगले-वाईट इ. असे काही वेगळे केले नाही. त्यांनी सर्व एकात सामावून घेतले. सर्व एक केले. एकत्व हेच त्यांचे जीवन. सद्गुरूंचा हा एक गुण होय. हे खरे तर आपल्या कल्पनाशक्तीच्या पलीकडील आहे.

या सर्व सद्गुरूंजवळ अंतर्दृष्टी होती. त्यामुळे ते चांगले-वाईट सर्व प्रकारच्या लोकांना समजून घेऊ शकले. त्या अंतर्दृष्टीमुळे ते थोर आहेत. ते कशाचाही भेदाभेद करीत नाहीत. म्हणूनच ते सर्वांशी तितक्याच प्रेमाने बोलतात. सर्वांना समान प्रेमाची वागणूक देतात, मग तो पापी असो वा संत, विद्वान असो वा अशिक्षित. या समजुतदारपणामुळे, ही अंतर्दृष्टी त्यांना कनवाळू बनवते. ही करुणा त्यांच्यामध्ये ओतप्रोत भरलेली असते इतकेच. का बरे असे? त्यांच्या समजुतदारपणामुळे. ते जगाचा धिक्कार (निषेध) करून देवाला अनुसरा म्हणत नाहीत. ते असे सांगत नाहीत की, जग नकारात्मक आहे आणि देव सकारात्मक आहे. कधीही नाही.

या उलट बाबा म्हणतात, निर्मितीमध्ये, लोकांमध्ये त्या लोकेधराला जाणा. मानवात, जनांमध्ये त्या जनार्दनाला ओळखा. विश्वात विश्वेश्वराला पाहा. याचा अर्थ इतकाच की ही मर्यादा आहे. हेच आपण समजूया आणि हे सद्गुरू, ऋषी मनाच्या पलीकडे गेलेले आहेत. मनामध्ये ते बांधले गेले नाहीत, मनाने त्यांना मर्यादा घातली नाही. कारण ते मनाच्या परे आहेत, पार गेले आहेत – ही निर्मन स्थिती. जोपर्यंत मन अस्तित्वात आहे, तिथे द्वैत आहे, दुभाजक, विभाजक, वेगळेपणा आहे. ते सर्व मनाच्या पलीकडे गेले असल्याने त्यांच्यासाठी सर्व सारखे आहेत.

आपण जगद्गुरू भगवान श्री सत्यसाईबाबांचे निरीक्षण करताना हा विस्मयकारक पैलू लक्षात येतो. ते फक्त कामापुरते बोलत, इतरवेळी ते बराच काळ शांत असत, बोलत नसत. स्वामी बहुतेक मौनात राहात आणि आपल्याला पण मौन पाळायला सांगत; कारण मौनानेच शांतता प्रस्थापित होते. अशाप्रकारे इतर संप्रेषक अथवा शिक्षक आणि सद्गुरू यांच्यामध्ये हा फरक आहे. तसेच, सद्गुरूंची सूचना ही वैयक्तिक असते, सार्वजनिक नसते. त्याप्रमाणे, सद्गुरू आपल्याला त्यांच्यापासून शिकण्यास मदत करतात. कारण ते आपल्यासमोर जीताजागता अनुभव असतात. जसे बाबा म्हणतात, 'माझे जीवन हाच माझा संदेश' त्यांचे संदेश ते जगले, अनुभवले.

आणि आपल्या सर्वांना ठाऊक आहे की स्वामी वैयक्तिक बोलतात, सर्वसामान्य नव्हे. प्रत्येकाला त्यांच्यासाठी अर्थ वेगळा असतो. त्यांच्या त्यावेळच्या गरजेप्रमाणे असतो. निरनिराळे अर्थ निघतात याचे कारण हेच आहे की एक जण अर्थ काढतो तसा दुसरा निराळा अर्थ काढतो. कारण प्रत्येक व्यक्तीप्रमाणे त्याचा अर्थ निराळा असतो.

स्वामी मुलाखत देतात आणि त्यांच्याशी वैयक्तिकरित्या संभाषण करतात, त्यामुळे त्यांना ते समजते. स्वामी सर्वांशी बोलतात, तीच असते हृदयाची भाषा, प्रेमाची भाषा, इतकेच. ते काही केवळ पांडित्याचे भाषण किंवा पादचाऱ्यांचे भाष्य नव्हे, नाही! बिल्कुल नाही! त्यांच्या शिकवणी प्रायोगिक स्वरूपाच्या आहेत, त्यात जराही सिद्धान्ताचा अथवा तत्त्वज्ञानाचा दृष्टीकोन नसतो. पूर्णतः व्यावहारिक परिपूर्ण प्रायोगिक. यासाठी आपण खूप भाग्यवान आहोत की आपण भगवान बाबांच्या संपर्कात आलो. जे जगद्गुरु आहेत. हा होता प्रश्न.

प्रश्न क्र. ७०

एक भक्त आणि इतर समाज यामध्ये काय फरक आहे?

आपण बघतो की प्रशांती निलयमध्ये कित्येक लोक येतात. त्या सर्वांना आपण भक्त म्हणू शकतो का? मला तसे वाटत नाही. बरेच लोक कुतुहलापोटी येतात. कित्येकजण त्यांच्या इच्छा पूर्ण होण्यासाठी येतात. काही लोकांची इथे येण्याची स्वतःची काही कारणे असतात. कौटुंबिक समस्या, उद्योगधंद्यांच्या समस्या अथवा आर्थिक समस्या दूर करणे. अर्थात, यात काही गैर नाही.

ते सर्व आस्तिक आहेत, परमेश्वराला मानणारे आहेत. तथापि, ते भक्त असू शकत नाहीत. कारण एक आस्तिक म्हणून, पूर्ण विश्वास आणि श्रद्धा असल्याने त्यांना त्यांच्या इच्छा पूर्ण व्हायला हव्या आहेत, परंतु त्यांना त्यांच्या जीवनात काही जोखीम नको आहे. आयुष्याची घडी सुरळीत रहायला हवी. त्या पलीकडे त्यांना काही नको. इतके वर्ष जसा मी राहिलो, तसा मी राहू दे. जवळपास सर्वांची मनोवृत्ती ही अशी असते. याच कारणास्तव, स्वामी कित्येक वेळा म्हणाले की, ते अजूनही चांगल्या भक्तांच्या शोधात आहेत. ते चांगल्या भक्तांच्या प्रतीक्षेत आहेत असे भगवानांनी कित्येकदा घोषित केले आहे, यावर कदाचित तुमचा विश्वास बसणार नाही.

तर मग भक्त कोण आहे? भक्त हा स्वतःमध्ये हरवून जातो. त्याचे अस्तित्वच उरत नाही. त्याच्यासाठी, केवळ स्वामी, फक्त स्वामी हेच अस्तित्व. तो असतो पण तो स्वामीमध्ये पूर्णतः विरघळून जातो. इतर काहीही नाही. त्याला स्वतःचे वेगळे अस्तित्व उरतच नाही. स्वतःचे जीवनही धोक्यात घालण्यास तो तयार असतो. किंमत मोजायला, सर्वत्याग करण्यास तयार असतो. आपल्याला असे अनेक भक्त माहित आहेत, त्यांनी खूप त्याग केला, त्यांचे सर्व काही सोडून, प्रेमाच्या माणसांना सोडून ते स्वामींची सेवा करायला, भगवानांचे प्रेम मिळण्यासाठी इथे आले. ही किंमत आपल्याला मोजावी लागते. परंतु आपण असे म्हणू शकत नाही की मला सर्वजण हवेत, माझा बँकेतील पैसाही हवा आणि तरीही मला स्वामी हवेत. होय. यात काही गैर नाही. तुम्ही स्वामींची प्रार्थना करू शकता. तथापि जोपर्यंत तुम्ही भगवानांना प्राधान्य देत नाही, त्यागाची तयारी दाखवत नाही, तोपर्यंत तुम्ही स्वतःला भक्त म्हणवून घेऊ शकत नाही.

सर्वात महत्वाचे असे की भक्ताला स्वतःला जाणून घ्यायची आस असते, भौतिक प्राप्तीमध्ये रस नसतो. त्याला आपण कोण हे जाणून घ्यायचे असते. त्यानंतर त्याला उमगते की तो आणि भगवान हे एकच आहेत. का बरे? कारण त्हाला खऱ्या आनंदाचा ठेवा काय आहे हे कळते. जेव्हा मी कोण आहे, तेव्हा स्वतःची जाणीव होते. तेव्हा खऱ्या आनंदाची अनुभूती होते. भक्त नेहेमीच शिकण्यास आणि न शिकण्यास तयार असतो. जे आवश्यक नाही, जे त्यांच्या साधनेस अडथळा आहे ते तो शिकत नाही. असे सर्व तो शिकत नाही आणि अधिकाधिक ज्ञान प्राप्तीचे प्रयत्न करीत राहतो. त्यामुळे तो परमेश्वराच्या जास्तीत जास्त जवळ जाईल आणि तो कोण आहे हे त्याला उमगेल.

भक्त नेहेमी मोकळ्या मनाचा असतो. त्याच्या मनात कुठचाही पूर्वग्रह नसतो, जराही नाही. तो पक्षपाती नसतो, मनाने मोकळा असतो. स्वामी जे बोलतात ते तो चटकन ग्रहण करतो. त्यांच्या तोंडून बाहेर पडलेला प्रत्येक शब्द तो उचलून धरतो. तो सूक्ष्म निरीक्षण करतो. स्वामींचा प्रत्येक क्षण, त्यांचा प्रत्येक हावभाव, स्वामींचा प्रत्येक शब्द भक्तासाठी अतिशय महत्त्वपूर्ण आहे, कारण त्याचा असा विश्वास आहे की स्वामींचे सूक्ष्म निरीक्षण करून आणि त्याद्वारे शिकण्याची क्षमता वाढवली तर त्याच्या जीवनात परिवर्तन होऊ शकते. म्हणूनच असं म्हणतात की, परमेश्वराच्या सहवासात राहणे हे शिक्षण होय. परमेश्वराच्या कार्यात उपयोगी पडणे ही एक सेवाच होय. त्यामुळे आपण हे पक्क समजून घ्यावे की आपण त्याच्यासाठी जगतो आहोत आणि त्याच्यासोबत राहतो आहोत. आपण त्याच्यामध्ये आहोत, तो प्रत्येकामध्ये आहे.

अशाप्रकारे भक्त हा ग्रहणक्षम, मोकळ्या मनाचा आणि सद्गुरूंची प्रत्येक गोष्ट अंगिकारण्यास प्रयत्नशील असतो. कारण त्याचे स्वतःचे असे वेगळे नियम नसतात. त्याला अधिकार अथवा संपत्ती अशी काही इच्छा नसते. त्याला स्वामींकडून जाणून घ्यायचे असते. त्याला स्वामींकडून स्वतःविषयी शिकायचे असते. सरतेशेवटी तो भगवानांबरोबर स्वतःची ओळख निर्माण करतो. इतर लोक आणि खरा भक्त यांच्यामध्ये हा फरक आहे.

होय, आपण स्वामींकडे येऊन त्यांच्याविषयी जाणून घेऊ शकतो. आपण इतकी माहिती गोळा करतो आणि हक्काने म्हणतो की आम्ही स्वामींच्या खूप जवळ आहोत. आम्ही त्यांची पुस्तके वाचली, आम्ही बुद्धीजीवी आहोत, होय! आपण असे नक्कीच बोलू शकतो. पण आपण बदलण्यास तयार नाही, परिवर्तनास तयार नाही, पूर्वीच्याच परिस्थितीत राहतो. माहिती गोळा करून, त्यांची प्रवचने वाचून आपण बुद्धीजीवी झालो, विद्वान झालो, पण भक्त नाही. त्यामुळे महत्त्वाची गोष्ट ही की, आपण आस्तिक आहोत हे पुरेसे आहे आणि त्यात काही गैरही नाही आणि त्याचे भक्तामध्ये परिवर्तन व्हायला हवे. जेव्हा त्याचे स्वतःचे असे काही नसेल, केवळ आत्मा जो त्या वैश्विक चैतन्याची ओळख असेल.

आभारी आहे,
साईराम
पुन्हा भेटू